

İbadetlerde Devamlılık Esastır ^{1*}

1. Konunun Planı

- a. İbadet kavramı
- b. Kur'an Kerimde ibadet
- c. Hadisi şeriflerde ibadet

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Konuya ibadet nedir kavramı açıklanarak başlanır. Daha sonra Kuranı kerimdeki konuyla ilgili ayeti kerimeler ve hadisi şeriflerle ibadetin önemi anlatılır. İbadetlerin sadece belirli gün ve gecelerde, belirli aylarda ya da belirli yaşlarda değil; mükellef olduğumuz andan ölünceye kadar yerine getirmemiz gereken sorumluluklar olduğu hatırlatılarak vaaz bitirilir.

3. Konunun Özet Sunumu

Sözlükte “boyun eğme, alçak gönüllülük ,itaat, kulluk, tapınma” anlamına gelen ibadet dini bir terim olarak insanın Allaha saygı, sevgi ve itaatini göstermek, O'nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu belirli tutum ve davranışlardır.

İslami literatürde ibadetin biri genel, diğeri de özel olmak üzere iki anlamı vardır. Genel olarak ibadet, mükellefin Allaha karşı duyduğu saygı ve sevginin sonucu olarak Allah'ın rızasına uygun davranma çabasını ve bu şekilde yapılan iradi davranışları ifade eder.

Böylece tamamen dini olan görevlerden başka kişilerin Allah'ın rızasını kazanmak için yaptığı her fiilde ibadet olarak nitelendirilir ve ödüllendirilir. Bu amaçla fer ve toplum yararına gerçekleştirilen her olumlu davranış dini ve manevi bir anlam kazanır.

Özel anlamda ise mükellefin yaratana karşı saygı ve boyun eğmesini simgeleyen, Allah ve Resulü tarafından yapılması istenen belirli davranış ve biçimlerdir.

İbadet, insanı Yaratıcı'nın huzurunda değerli kılan bir olgudur. Allah'ı Teâlâ (cc) insanı en güzel şekilde yaratmış, kâinattaki her şeyi onun hizmetine sunmuştur. İbadet kulun Rabbi ile iletişim kurabilmesinin adıdır. Her şeyi yoktan var eden yüce yaratıcıya muhtaç olan insanın, aracısız, vasıtasız bir şekilde halini O'na ifade edebilmesidir. Bunun için kul Rabbinin huzurunda her duruşunda ‘Hamd/övgü, alemlerin Rabbi, Rahman, Rahim, hesap ve ceza gününün maliki (sahibi) olan Allah'adır. (Allah'ım) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola. Kendine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazabına uğrayanların ve sapıkların yoluna değil ayetlerini okumaktadır. Böylece o, Yaratıcısını övmekle işe başlar. Kendi acizliğini itiraf eder. Rabbine boyun bükür. Ondan yardım diler ve kendini kulluğunda ve hidayette sabit tutması için Ona dua eder. İşte bu, ibadet bilincidir, kulluk şuurudur.

Yüce Allah (c.c.) ibadetleri, belirli gün ve gecelerde, belirli aylarda ya da belirli yaşlarda değil; mükellef olduğumuz andan ölünceye kadar yerine getirmemizi emrediyor.

İslam'da esas olan bir defa zor bir amel yapma yerine az olsa sürekli yapmaktır. Az da olsa devamlı olan ibadetler, amellerin sevap yönünden en çok olanlarıdır. Yapmamız

¹ Bu vaaz projesi, **Pasinler Müftülüğü İlçe Vaizi Mikail Polat** tarafından hazırlanmıştır.

* **Redaksiyon:** Erzurum Müftülüğü İl İrşad Kurulu

gereken ibadetleri samimi ve içtenlikle, riyaya kaçmadan, yalnız Rabbimizin rızasını gözeterek yapmalı; Yapa geldiğimiz güzel hasletleri terk etmemeli ve değiştirmemeliyiz.

4. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

- يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾

“Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan rabbinize kulluk edin ki takvaya eresiniz.” (Bakara Suresi – 21)

- وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

“Allah’a kulluk edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşına, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın. Allah kendini beğenen ve böbürlenip duran kimseyi asla sevmez.” (Nisâ Suresi – 36)

- وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

“Kesin olan şey gelinceye kadar rabbine kulluk et.” (Hicr Suresi – 98)

5. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: “كُلُّ سُلَامَىٰ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ يُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ يُحَامِلُهُ [عَلَيْهَا] أَوْ يَرْفَعُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ وَكُلُّ خَطْوَةٍ يَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ، وَدَلُّ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ.”

Ebû Hüreyre’den (ra) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Vücuttaki bütün eklemler için her gün sadaka vermek gerekir. Bineğine binmek isteyen kişiye yardım etmek veya eşyasını bineğine yüklemek sadakadır. Güzel söz ve namaza giderken atılan her adım sadakadır. Yol göstermek sadakadır.” (Buhârî, Cihâd, 72)

- عَنْ مُعَاذِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ كُنْتُ رِذْفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ عَفِيرٌ، فَقَالَ: “يَا مُعَاذُ، هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ.” قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: “فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا.” فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ: “لَا تُبَشِّرُهُمْ فَيَتَّكِلُوا.”

Muâz (ra) anlatıyor: “Ufeyr adlı eşeğin üzerinde (yolculuk ederken) Hz. Peygamber’in (sav) terkisinde idim. Resûlullah, “Ey Muâz! Allah’ın kulları üzerindeki hakkını ve kulların Allah üzerindeki hakkını bilir misin?” diye sordu. Ben, “Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “Allah’ın kulları üzerindeki hakkı, Allah’a kulluk/ibadet etmeleri ve Ona hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. Kulların Allah üzerindeki hakkı ise kendisine ortak koşmayan kimselere azap etmemesidir.” Ben, “Ey Allah’ın Resûlü! İnsanlara bunu müjdeleyeyim mi?” diye sorunca, Resul-i Ekrem, “Hayır müjdeleme, zira (bu müjdeye güvenip) gevşeyebilirler.” cevabını verdi. (Buhârî, Cihâd, 46)

- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: “...فَإِنَّ أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَيَّ اللَّهُ أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ.”

Hiz. Âişe’den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “...Allah katında amellerin en sevimsisi, az da olsa devamlı olanıdır.” (Ebû Dâvûd, Tatavvu", 27)

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): “إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا زَالَ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أَحْبَبْتُهُ، كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطَيْتَهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيدَتْهُ...”

Ebû Hüreyre’nin rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Yüce Allah şöyle buyurur: "Kim benim bir velî kuluma (dostuma) düşmanlık ederse, ben de ona harp ilân ederim. Kulum, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli bir şeyle bana yaklaşamaz. Kulum nafîle ibadetlerle de bana yaklaştırmaya devam eder, ta ki ben onu severim. (Sevince de) artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden isterse muhakkak ona (istediğini) veririm. Bana sığınırsa muhakkak onu korur ve kollarım...”” (Buhârî, Rikâk, 38)

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ... قَالَ: "الإِحْسَانُ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ."

Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "...İhsan, Onu görüyormuş gibi Allah'a ibadet etmendir. Sen Onu göremesen de O seni görmektedir..." (Buhârî, Tefsîr, (Lokmân) 2)

6. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

- ❖ DİA, "İbadet" ile İlişkili Maddeler
E-Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibadet/iliskili-maddeler>
- ❖ Hadislerle İslâm, "İbadet: Kulluğun Gereği" – DİB, Cilt 2 Sayfa 23
E-Kaynak: <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=2&SAYFA=23>
- ❖ Diyanet Dijital Yayınlar, "İbadet", Ankara: DİB Yayınları
E-Kaynak: <https://yayin.diyaret.gov.tr/Product/Index?search=ibadet>